

PRISTOJNOSTI IN NALOGE ZAGOVORNIKA NAČELA ENAKOSTI

Zagovornik načela enakosti (ZNE) je nov neodvisni državni organ, ki je bil na podlagi Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) ustanovljen 25. oktobra 2016, ko je Državni zbor za petletni mandat izvolil Miho Lobnika za prvega zagovornika načela enakosti kot predstojnika organa.

Pristojnosti in naloge Zagovornika so med drugim (po 21. členu ZVarD):

- spremljanje splošnega stanja v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in s tem povezane osveščanje splošne javnosti o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje;
- opravljanje neodvisnih raziskav o položaju oseb z določeno osebno okoliščino;
- objavljanje neodvisnih poročil;
- **vodenje postopkov ugotavljanja diskriminacije na podlagi podanih predlogov diskriminiranih oseb, anonimnih predlogov in predlogov tretjih oseb;**
- dajanje priporočil državnim organom, lokalnim skupnostim, nosilcem javnih pooblastil, delodajalcem, gospodarskim subjektom in drugim subjektom v zvezi z ugotovljenim položajem oseb z določeno osebno okoliščino za preprečevanje in odpravljanje diskriminacije;
- **zagotavljanje neodvisne pomoči diskriminiranim osebam pri uveljavljanju njihovih pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo v smislu svetovanja in pravne pomoči strankam v drugih upravnih in sodnih postopkih, povezanih z diskriminacijo;**
- strateško zastopanje in spremljanje žrtev diskriminacije v sodnih postopkih,
- dajanje predlogov za oceno ustavnosti zakonov ter zakonitosti drugih predpisov in splošnih aktov, kadar ugotovi njihovo diskriminatornost.

Zagovornik ugotavlja dejansko stanje glede možnega obstoja diskriminacije v konkretni zadevi na podlagi z njo povezanih razpoložljivih podatkov, ključnih določil ZVarD ter Zakona o splošnem upravnem postopku (ZUP).

Kaj je diskriminacija

Diskriminacija je (po 4. členu ZVarD) vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničenje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti. Diskriminacija zaradi katere koli osebnih okoliščine je prepovedana. Pri diskriminaciji mora biti specifična osebna okoliščina odločilen razlog za slabšo obravnavo. (Zato ni vsako neenako obravnavanje, četudi nepravilno ali celo nezakonito, diskriminacija.)

Kaj so osebne okoliščine

Med **osebne okoliščine** (po 1. členu ZVarD) štejejo spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali katera koli druga osebna okoliščina. Gre za prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statuse, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto, ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka. (Osebne okoliščine torej ne pomenijo neke določene življenjske situacije.)

Kje se (lahko) dogaja diskriminacija

Diskriminacija se lahko (po 2. členu ZVarD) dogaja na **različnih področjih družbenega življenja**, ki so povezana zlasti z zaposlovanjem, delovnimi razmerji, strokovnim usposabljanjem in napredovanjem,

vključenostjo v organizacijo delavcev ali delodajalcev, socialnimi ugodnostmi, socialno zaščito in zdravstvenim varstvom, vzgojo in izobraževanjem ter z dostopom do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi. (Zagovornik za razliko od Varuha človekovih pravic obravnava kršitve človekovih pravic na način diskriminacije tudi na področju zasebnega sektorja.)

Oblike diskriminacije

Kot oblika je diskriminacija (po členih ZVarD od 6. do 11.) lahko **neposredna** ali **posredna**, nastopa pa tudi v obliki **nadlegovanja, dajanja navodil za diskriminacijo, pozivanja k diskriminaciji in viktimizacija**. Če je večkratna, **množična, dolgotrajna oz. ponavljajoča** se ali pa vsebuje ali bi lahko vsebovala težko popravljive posledice za diskriminirano osebo glede povzročitve škode njenemu pravnemu položaju, pravicam ali obveznostim, zlasti če je storjena v razmerju do otrok ali drugih slabotnih oseb, prepoznavamo hujše oblike diskriminacije. (Še posebno v primerih hujših oblik diskriminacije se Zagovornik zavzema za urgentno ukrepanje in tako čimprejšnjo zaščito žrtev diskriminacije.)

Izjeme od prepovedi diskriminacije

Obstajajo pa tudi izjeme od prepovedi neposredne diskriminacije (po 13. členu ZVarD): neenako obravnavanje zaradi določene osebne okoliščine ne pomeni diskriminacije, če takšno različno obravnavanje temelji na legitimnem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna, potrebna in sorazmerna. (V ta namen mora Zagovornik tekom postopka opraviti t.i. test sorazmernosti.)